

آزادی دے ۵۸ سال آتے عام لوکاں دی حالت دسّی ہے کہ
پرچاراج ہی لوکاں دی مُکتی دا راہ ہے

آجّ بہاوے کوئی وی سوال ہووے آرتھک، سیاسی، سماجک جاں ہور
کوئی وی گلّ ہووے لوکاں دا ایہ احساس وڈھ رہیا ہے کہ
سرکار بہاوے کسے پارٹی دی وی ہووے، اوہ پارٹی بہاوے کوئی
وی نعرہ لاوے، لوکاں نال تاں دھکا ہی ہندا ہے تے
ہوئا ہے۔ راج تنتر آتے اس دے سارے ادارے لوکاں نوں
غلام بنا کے صرف گجھ گئے چنے لوکاں دا ہت ہی پورا
کردے ہن۔ مثال دے طور تے، ہندوستان وچ گلّ وسوں
دا اک فی صدی توں وی گھٹّ لوک سیاسی پارٹیاں دے میمبر
ہن آتے انہاں پارٹیاں وچ فیصلے صرف لیڈر ہی کردے
ہن جنہاں دی گنتی شاید اک فی صدی توں وی گھٹّ ہی
ہووے۔ اک اندازے انوسار ہندوستان دیاں حاکم جماعتاں
دے مساں پچی تیبہ ہزار امیر گھرانے ہی سارے اہم فیصلے
کردے ہن۔ ہندوستان دے ۱۰۲ کروڑ لوکاں دی قسمت دا
فیصلہ صرف پچی تیبہ ہزار امیر گھرانیاں دے ہتھ وچ ہے۔
راج تنتر دے سارے ادارے انہاں مُٹھی بہر امیراں دے اشارے
تے چل کے انہاں دا پگھ ہی پوردے ہن۔ اس کر کے کوئی
حیرانی دی گلّ نہیں کہ آزادی دے ۵۸ سال بعد وی عام شہری

دیاں لوڑاں پوریاں نہیں ہوندیاں آتے قدم قدم تے تنگیاں
آتے تھڑ دا سامہنا کرنا پیندا ہے۔

انہاں مٹھی بھر امیر گھرائیاں دے نمائندے ہی ایہ فیصلہ
کردے ہن کہ سالانہ بجٹ دا ۷۴ فی صدی حصہ سود دی شکل
وچ انہاں ہی گھرائیاں دیاں جیباں وچ چلا جاویگا آتے
ہور رقم وی انہاں دے فائدے لئی ہی لائی جاویگی۔ اسے
تراں سارے قانون آتے نیتیاں انہاں گجھ اک گھرائیاں
دے عیش آرام آتے منافع و دھاؤن لئی ہی بنائیاں جاندیاں
ہن۔ عام شہری دا آپنی قسمت بارے فیصلے کرن وچ کوئی
ہتھ جاں کنٹرول نہیں۔ اوس دے ہتھ وچوں ساری طاقت کھوہ
لئی گئی ہے تے اک بے زار تماشبین بنا کے رکھ دتا ہے
جو ایہ سارا تماشہ ویکھدا تاں ہے پر اوہدے وس وچ گجھ
وی نہیں۔ ہر چونہ پنجمی سالیں اوس دے ہتھ وچ ووٹاں دی
پرچی ضرور پھڑا دتی جاندی ہے تے سرکار چنن وچ حصہ
پاؤن لئی کیہا جاندا ہے۔ اس توں وڈھ اوہدے کول کوئی
طاقت نہیں کہ چوٹاں ویلے سیاسی پارٹیاں دے نامزد کیتے
ہوئے امیدواراں وچوں کسے اک نوں آپنا ووٹ پا دیوے
تے فر چپ کر کے اگلیاں چوٹاں تک ہتھ ملدا حاکم
جماعتاں دیاں آوٹیاں جائیاں ویکھدا رہے۔ جے کدے اوہ
اس حد توں باہر جا کے حالات دے خلاف آپنا روس پرگٹ

کرن دی کوشش کردا ہے تاں کیہا جاندا ہے کہ اس نال
امن آتے قانون نوں خطرہ ہو گیا ہے۔ اوہدے اس گناہ
دا جواب حاکم جماعتاں دی حکومت ولوں گولی آتے ڈنڈے
نال دتا جاندا ہے۔

لوکاں دی بیوسی دے انہاں حالاتاں توں فائدہ اٹھاؤن والے
اس تراں دیاں دلیلاں دندے ہن کہ بئی لوکاں نے ہی
ایہ سرکاراں بنائیاں ہن، اوہ ہر پنج سال پچھوں ووٹاں
پاؤندے ہن آتے کئی بار سرکاری پارٹیاں نوں بدل وی
دندے ہن، فیر اس دا مطلب ایہ ہویا کہ لوک ہی ایہو
جہی سرکاراں چنڈے ہن جو اوناں دے ہتاں دے خلاف کم
کردیاں ہن، قصور لوکاں دا ہے کہ اوہ چنگے بندے نہیں
چنڈے، جے لوک چنگے نمائندے جاں چنگی پارٹی نوں طاقت
وچ لے آؤن تاں اوناں دے حالات بدل سکدے ہن، اس
کرکے لوکاں نوں چاہیدا ہے کہ اوہ چنگے امیدواراں آتے
چنگیاں پارٹیاں نوں ہی ووٹ پایا کرن، فیر سبھ کجھ ٹھیک
ہو سکدا ہے، ایہ سسٹم تاں ودھیا ہے پر اس وچ کم کرن
والے لوک دیانتدار جاں اماندار نہیں، جے لوک سمجھ توں
کم لے کے اماندار آتے دیانتدار نمائندے چن لین تاں
اس نظام وچ رہ کے وی لوکاں دا بہلا ہو سکدا ہے۔

ایہ دلیل سُنن وِچ تاں بڑی ٹھیک لگدی ہے، پر اصلیت کوئی
 ہور ہے۔ ہندوستان دا سنویدھان عام شہری نوں ووٹ پاؤن
 آتے چون لڑن دے حق دی عمل وِچ کوئی گرنٹی نہیں دیندا۔
 کاغذاں وِچ تاں ایہ گل لکھی ملدی ہے کہ سارے شہریاں
 نوں چُنن تے چُنے جاں دا حق ہے پر عمل وِچ اس حق
 دی کوئی گرنٹی نہیں۔ جے اک عام شہری نے چونوں وِچ
 کھڑنا ہووے تاں اوس کول چون لڑن لئی لوڑیندے وسیلے نہیں
 ہندے۔ جو اوہ وسیلے ہی حاصل نہیں جنہاں بناں چون لڑی
 ہی نہیں جا سکی تاں ایہ حق دا کیہ ارتہ ہے؟ مثال دے
 طور تے جیوں دا حق بالکل وارتمہ ہے جے روٹی روزی دا
 انتظام نہ ہووے۔ اسے تراں چون وِچ کھڑن دا آتے چُنن
 دا حق ہے۔ ایہ حق انہاں پچی تیبہ ہزار امیر گھرائیاں
 نے آتے پارٹیاں والی سیاسی پرئالی راہیں لوکاں توں کھوہ
 لیا ہے کیونکہ سنویدھان وِچ عام شہری نوں اس دی عملی
 گرنٹی کوئی نہیں۔ ہندا ایہ ہے کہ پارٹیاں جنہاں نوں ایہ
 گھرانے ہر تراں دے وسیلے دندے ہن، پیسہ آتے ہور
 وسیلے دندے ہن، ایہ پارٹیاں فیصلہ کردیاں ہن کہ کس
 علاقے چوں کھڑا کھڑن دے قابل ہے آتے کس نوں پارٹی
 دا ٹکٹ دتا جاوے۔ پارٹی دے ٹکٹ لکھاں کروڑاں روپیہ
 وِچ وکدے ہن۔ پارٹی جھاویں کوئی وی جتے جاں کئی پارٹیاں
 دا گھجور جتے، انہاں چونوں دی ودھی ودھان راہیں عام

شہری توں پرہتا کھوہ لئی جاندی ہے۔ اس ودھی ودھان وچ
 عام شہریاں دی ہستی صرف اک ووٹ پاؤن والے اجڑ برابر
 ہو جاندی ہے۔ ووٹ پاؤن دے بعد آپنی زندگی دے فیصلے
 کرن دی طاقت اوس کولوں راج تنتر دا ودھی ودھان کھوہ
 لیندا ہے اتے ہر فیصلہ گنتی دے انہاں پچی تیہ ہزار
 امیر گھرائیاں دے حق اتے ہت وچ ہندا ہے۔ ۱۰۳ کروڑ
 دی ابادی دیاں لوڑاں اتے ہکاں بارے کوئی عملی قدم نہیں
 چکيا جاندا۔ ہاں گلیں باقی، نعرے بازی راہیں پارٹیاں اک
 دوجے توں ودھ کے لوکاں دیاں لوڑاں اتے ہکاں دی
 پورتی کرن بارے ہتھیریاں گلاں کردیاں ہن۔

۱۹۴۷ وچ انگریز سامراج توں آزادی ملن ویلے جواہر لال
 نہرو نے کیہا سی آزاد ہندوستان وچ اسیں ہریک اکھ
 دے ہنجھو پونجھ دیانگے۔ پر ہویا اس دے الٹ۔ پچی تیہ
 ہزار امیر گھرائیاں دیاں زمیناں، دولتاں، منافعے اتے بینک
 بیلنس تاں بے انت ودھ گئے پر عام شہریاں دے ہنجھواں دی
 جھڑی وی جاری رہی اتے اکھاں وی رو رو کے تھک گئیاں۔
 پہلاں نہرو دے سوشلزم وچ وی اتے ہن اوہدے بالکیاں
 دے نجیکرن اتے لبرلیتی دے دور وچ وی لوکاں دی تقدیر
 دے فیصلے کرن وچ عام شہری دا کوئی ہتہ نہیں۔ ایہ فیصلے
 انہاں پچی تیہ ہزار امیر گھرائیاں دے ہی ہتہ رہے

ہن آتے ایہدی ورتوں ایہ آپنے مُنافے ودھاؤن لئی پچھلے
 ۵۸ سالن توں کردے آئے ہن۔ مثال دے طور تے ٹائے،
 برلے، بجاج، رِلاناس آتے ہورناں دے مُنافے نہرو مارکا سوشلِزم
 وِچ وی ودھے آتے ہن کھلھی مندئی تے نجیکرن وِچ
 وی ودھ رہے ہن۔ جدوں کہ عام شہری، محنت کرن والے
 لوک، اوس وقت دے نہرو-اندرا مارکا سوشلِزم دے دور وِچ
 وی مہنگائی، بے روزگاری، قرضے آتے ہور مصیبتاں دے شکار
 سن آتے آج نجیکرن آتے اُداریکرن دے دور وِچ وی
 پہلاں والی تہاں ہی ہن۔ راج تنتر دا ہر فیصلہ عام لوکاں
 دیاں لوڑاں آتے اونان دے ہکاں دے خلاف جاندا رہیا
 ہے آتے ہن وی ایہ حال ہی ہے۔ ہندوستان دا راج تنتر
 آتے سیاسی پرئالی لوکاں نوں خُود آپنے ہی ہتاں دے خلاف
 کم کرن لئی مجبور کردی ہے۔

آج دُنیا بھر وِچ سبھ توں بھکھدا مثلاً ایہ ہے کہ لوک
 آپنی گُوآچی ہوئی سیاسی طاقت آتے پرہتا کس تران حاصل
 کر سکدے ہن آتے کس تران آپ خُود ہی حاکم بن سکدے
 ہن؟ ایہو جیہا پرجا راج کس تران قائم کیتا جا سکا
 ہے۔؟ اوہ کس تران ایسی سیاسی پرئالی آتے راج تنتر قائم
 کر سکدے ہن جس نال دیش آتے قوم دے قدرتی آتے منگھی
 سادھن تمام لوکاں دے فائدے لئی، ہندوستان دے ۱۰۳ کروڑ

لوکاں دے فائدے لئی ورتے جان نہ کہ صرف پچی تیہہ
ہزار امیر ٹبران دے فائدے لئی۔

انہاں پچی تیہہ ہزار امیر گھرائیاں دے نمائندے آتے
انہاں دے سیوادار و دوان کہندے ہن کہ ایہ گل کدے ہو
ہی نہیں سکدی۔ عام شہری تاں عام ہن، اوہ اپنی قسمت
دے اہم فیصلے نہیں کر سکدے۔ اوناں نوں تاں انہاں گھرائیاں
دی سرپرستی والیاں سیاسی پارٹیاں آتے اوناں دے نمائندیاں
دی بہت لوڑ ہے۔ انہاں توں بناں سماج وچ گڑبڑ آتے
اراجکتا ہو جاویگی۔ عام شہری اپنی مرضی نال اپنے نمائندے
سدھے چن وی نہیں سکدے آتے اوناں نوں اپنی مرضی مطابق
واپس بلا وی نہیں سکدے۔ اس دے نال تاں بہت ہی گڑبڑ
مچھیکگی۔ اس کر کے پارٹیاں دے بغیر گزارہ نہیں۔

ایہ گل ٹھیک ہے کہ جے عام شہری اپنی طاقت مڑ حاصل
کر لین آتے سارے ہی سماج بارے آپ فیصلے کرن لگ پین
تاں انہاں پچی تیہہ ہزار امیر گھرائیاں لئی ضرور کافی
گڑبڑ ہوویگی۔ انہاں دا بہشت ختم ہو جاویگا آتے عام
شہری وانگ ہی ایہ وی اپنیاں لوڑاں آتے ہکاں دی پورتی
لئی سماج دی سانجھی پرئالی تے نربہر کرنگے۔ اپنیاں من
آئیاں کرن آتے سماج توں اپناں پائی بہرواؤن والے انہاں

گھرائیاں لئی اک بہت ہی خوفناک سُنہ ہے۔ اس لئی ایہ
آپنے سارے ہی اداریاں راہیں دلیلاں نال آتے دمن نال
عام لوکاں تے دبا پکے رکھدے ہن کہ اجوکا نظام ہی
قائم رہے آتے اوہ کسے وکلپ بارے سوچن وی نہ۔

ساریاں ہی سیاسی پارٹیاں اس پارٹی راج نوں قائم رکھن
آتے لوکاں نوں گھڈے لائی رکھن لئی پرتیبڈہ ہن۔ مثال
دے طور تے بنگال وچ شیپیقائیۃ (مارکسوادی) دا راج ۱۹۷۷
توں چل رہیا ہے۔ ایہ پارٹی آتے اس دے لیڈراں نے
کوئی ایسا قدم ہالے تگ نہیں چکيا جس نال عام شہری اپنی
زندگی دے فیصلے آپ کر سکن۔ اس علاقے دے قدرتی سادھناں
بارے، کھیتاں کھلیاناں بارے، پائیاں بارے، بجٹ بارے، آتے
آپنی قسمت بارے کوئی وی ہور فیصلہ عام شہری نہیں کردے۔
کیندر دی کانگرس سرکار وانگ جاں ہورناں پارٹیاں دیاں سرکاراں
وانگ ہی ایہو پچی تیہ ہزار امیر گھرانے ہی ایتھے دے
وی سارے فیصلے آپ کردے ہن۔

۱۹۷۷ وچ انگریز سیاسی طاقت انہاں پچی تیہ ہزار امیر
گھرائیاں آتے اوناں دے نمائندیاں دے ہتہ وچ دے گئے سن۔
انگریز نے ایہ راج تنتر آپنے فائدے لئی آتے ہندوستان

دے قدرتی آتے منگھی سادھناں دی لٹ لئی قائم کیتا
 سی۔ اس لٹ وچ ایہ پچی تیہ ہزار امیر گھرانے انگریز
 دے ہسیدار سی آتے اوناں دے جان دے بعد انہاں نوں
 ایہ راج تنتر آتے سیاسی پرئالی ہور وی راس آ گئے ہن۔
 ۱۹۵۰ دے سنویدھان نے انہاں گھرائیاں دے ہتہ ہور مضبوط
 کیتے آتے لوکاں نوں گھڈے لاکے رکھیا۔ اس سنویدھان
 نوں انہاں نے عام شہری دے حق گچلن لئی اک ہتھیار
 دے طور تے ورتیا ہے۔ ہندوستان دی ساری وسوں، قوماں،
 قبیلیاں آتے سارے محنت کشاں دی لٹ لئی ہی ورتیا ہے
 جس تراں آزادی توں پہلاں انگریز کر رہیا سی۔

نمائندیاں والی جمہوریت آتے پارٹی راج دی پرئالی ہن
 گل سڑ چکی ہے۔ دُنیا بھر وچ آج ایہ کسے وی مُلک
 دے لوکاں دے حق نہیں پوردی۔ ایہ پرئالی امریکہ، کنیڈا،
 انگلینڈ آتے ہور مُلکاں وچ وی لوکاں نوں گھڈے لائی
 رکھدی ہے آتے ہندوستان وچ وی۔ اس پرئالی نوں تبدیل
 کر کے آتے پرچا راج قائم کیتے بغیر ہندوستان دے لوکاں
 دے مسلے حل نہیں ہو سکدے۔ پرچا راج اوہ راج تنتر ہے
 جس وچ ہندوستان دے ۱۰۳ کروڑ واسی اپنی قسمت دا فیصلہ
 خود آپ کرنگے۔ ایہو جہی نویں سیاسی پرئالی آتے راج

تنتز دی لوڑ آج ساڈے ساہمنے ہے۔ اس نوں پورا کیتے
بغیر اسیں نویں راہ نہیں خول سکدے اتے آپنیاں لوڑاں
پوریاں اتے حق اصل نہیں کر سکدے۔ اس پاسے ولّ قدم
چککا ہی آج دی ساریاں نالوں وڈی سیاسی لوڑ ہے۔